

A. W. Bronsveld schreef eerlijk dat er filantropische verschijnselen waren die zijn spotlust op een zeer zware proef stelden. Gebreken waren er - gevolg van eigenwijsheid, bekrompenheid, dilettantisme.

Eén onderdeel van de I.Z. moet hier buiten beschouwing blijven: het christelijk onderwijs, met zijn omvangrijke vertakkingen ook naar slachtoffers van de maatschappij. Het verdient t.z.t. een afzonderlijke behandeling in *DNK*.

In het eerste deel van het artikel over de I.Z. wordt stilgestaan bij karakter (naam; achtergronden; relaties naar buiten) en betekenis (in het persoonlijk leven; in het theologisch denken; in het politieke vlak). Een toegevoegd register op het tijdschrift *Bouwsteen* vormt de inleiding tot het tweede deel, dat zal handelen over de doelstellingen (evangelisatie, filantropie) en de vormen die men koos (verenigingen; tehuizen, clubs, tijdschriften etc.), met verwijzingen naar literatuur en archieven. Afzonderlijk zal ingegaan worden op de relatie tussen I.Z. en Innere Mission.

In de noten, ook van deel II, worden de volgende afkortingen gebruikt:

A.D.W.	Das Archiv des Diakonischen Werkes der Evangelischen Kirche Deutschlands, Berlin
A.R.A.	Algemeen Rijksarchief
B.	<i>Bouwstenen</i>
B.B.	H. B. de la Bassecour Caan en Js. Bootsma, <i>Het Werk der Barmhartigheid</i> , 's-Gravenhage 1909
B.L.G.N.P.	<i>Biografisch Lexicon voor de Geschiedenis van het Nederlandse Protestantisme I</i> , Kampen 1978
C.A.	Der Central-Ausschusz für I.M. der Deutschen Evangelischen Kirche, Berlin
E.G.	E. Gerdes, <i>Christelijke Philanthropie in Nederland. Reisherinneringen</i> , Nijmegen 1880
F.B.	<i>Fliegende Blätter aus dem Rauhen Haus zu Horn bei Hamburg</i>
G.B.	<i>Gereformeerde Stichtingen van barmhartigheid in Nederland z.p. z.j.</i> [Kampen 1927]
H.C.A.	<i>Handboek voor christelijke arbeid</i> , 's-Gravenhage 1950